

Posudek diplomové práce

Matěj Novotný: Andokidova řeč *O mystériích*. Překlad, komentář a úvodní studie

Rozsáhlá diplomová práce M. Novotného se zabývá řečí *O mystériích*, kterou na svou obhajobu zhruba na přelomu 5. a 4. století př. Kr. přednesl před porotním soudem athénský aristokrat Andokidés, když byl obžalován z toho, že se neoprávněně zúčastnil eleusínských mystérií, protože mu to jako bezbožníkovi bylo zakázáno. Andokidés byl totiž dlouho předtím, v roce 415, zapleten do závažných zločinů zohavení hermovek a znesvěcení eleusínských mystérií. Ve své řeči se tak nevěnuje pouze vlastnímu obvinění, nýbrž obsáhle probírá i okolnosti těchto dřívějších bezbožných činů a rovněž se dotýká i revize athénských zákonů z roku 403. Jeho řeč je tudíž velmi důležitým pramenem pro athénské dějiny sklonku 5. století př. Kr., a právě historický aspekt je v celé diplomové práci určující.

Práce se skládá ze tří základních částí - úvodní studie, původního překladu řeči *O mystériích* a převážně historického komentáře k této řeči. V úvodní studii autor přehledně a výstižně shrnuje všechny podstatné údaje, jež jsou nezbytné pro začlenění zkoumané řeči do dobového kontextu. Nejprve probírá Andokidův život a dílo, poté zasazuje do souvislostí událostí peloponnéské války zohavení hermovek a znesvěcení mystérií a dokládá, že tyto zločiny brali Athéňané velmi vážně, a proto jejich vyšetřování věnovali velkou pozornost. V závěru úvodní studie autor vysvětluje okolnosti Andokidova procesu, charakterizuje argumenty žaloby a především nastiňuje obsah a strategii Andokidovy obhajoby.

Díličními otázkami historické interpretace Andokidova textu se pak autor zabývá ve velmi důkladném komentáři. Soustřeďuje se především na vysvětlení četných nejasností, které provázejí výklad různých aspektů výše uvedených zločinů (chronologie událostí, identifikace jejich aktérů apod.), ale mnohé pasáže jsou v komentáři věnovány athénskému právu a soudnictví, athénským politickým institucím, kultovnímu životu obce či topografii. Důležitou součástí komentáře jsou rovněž poznámky vysvětlující Andokidovu řečnickou strategii, textově-kritické poznámky jsou uvedeny pouze v nezbytných případech. Ke komentáři je připojen užitečný seznam všech známých mužů, kteří byli roku 415 obviněni a odsouzeni.

Jak v úvodní studii, tak v komentáři prokázal M. Novotný velmi solidní znalost relevantních antických pramenů, literárních i epigrafických (zejména přínosné je jeho využití žaloby proti Andokidovi, jež se dochovala v souboru Lýsiových řečí). Jejich přehled včetně užívaných zkratk je uveden v závěru diplomové práce spolu s přehledem edic a překladů

Andokidova díla a sekundární literatury. Bohatý poznámkový aparát úvodní studie i komentář jasně dokládají, že autor se důkladně seznámil s příslušnou sekundární literaturou (a to včetně děl pocházejících z 19. století), pečlivě ji prostudoval a získané informace z odborných studií i komentářů svých předchůdců dokázal nejen patřičně využít, ale často i kriticky posoudit a zaujmout vlastní stanovisko k tomu či onomu dílčímu problému.

Překlad Andokidovy řeči vychází z MacDowellovy edice textu, avšak v některých případech se od ní autor odchyluje, což uvádí v příslušných pasážích komentáře. Celkově je možno konstatovat, že překlad věrně a spolehlivě vystihuje smysl řeckého originálu i vzdor tomu, že je poněkud volnější a že ne vždy lpí na zcela přesném převodu gramatických tvarů (např. § 110: *katégorésan* - žalují). Překlad je celkově živý a čtivý, pouze některé pasáže, zejména překlad v řeči citovaných usnesení, jsou méně přehledné, což je ale dáno charakterem originálu. Z drobných připomínek k překladu uvádím mj. následující: *ta Médika* se obvykle překládají jako „perské války“ (§ 77); v přísaze „zabíjí slovem i skutkem, svým hlasem i vlastní rukou“ není zcela jasně patrné, že „hlasem“ (*pséfos*) se míní hlasovací kamínek (§97); i vzdor výkladu v komentáři by asi bylo vhodnější ponechat i v překladu pojem *hetairie* a nenahrazovat ho „spolkem přátel“ (§100).

K úvodní studii a komentáři lze rovněž připojit ve výběru několik drobných připomínek, převážně formálního rázu: odhlédneme-li od překlepů, bylo by vhodné zjednodušit a upravit kvůli lepší srozumitelnosti některé formulace (kupř. str. 21, pozn. 105 aj.); ojedinělé jsou prohřešky proti psaní řeckých jmen a pojmů (např. Cháronás na str. 73, Pelargikon s malým písmenem na str. 31, pozn. 164); v některých případech by v poznámkách týkajících se vlastního tématu jen okrajově stačily stručné odkazy na prameny a literaturu místo relativně obšírného výkladu, jako např. v případě líčení okolností sicilského tažení (str. 18, pozn. 83 a 86) či výkladu o Diagorovi (str. 22, pozn. 110); pojem „ústava“ by asi bylo vhodnější nahradit pojmem „politické zřízení“, neboť řecké *poieis* ústavy v dnešním slova smyslu neměly (str. 131 aj.); v jistém rozporu jsou časové údaje v komentáři na str. 153 (z *Eleusíny*) a 154 (*den po mystériích*).

Závěrem připojuji tři náměty k možnému doplnění či další úvaze: v § 144 Andokidés označuje svůj pobyt v jiné obci athénským pojmem „*metoikos*“, je ovšem otázkou, jakými pojmy byli označováni trvale usazení cizinci v jiných obcích; údaj o 6000 soudcích v Leógorově při proti Speusippovi je s velkou pravděpodobností nesprávný, neboť by asi bylo technicky sotva možné zajistit přítomnost všech určených soudců pro daný rok a zejména je pravděpodobné, že i tento proces se dotýkal tajných údajů o mystériích, takže mezi soudci

mohli být jen zasvěcení (§ 17, kom. str. 86 n.); z § 111 a § 121 - zdá se - vyplývá, že žaloba byla podána během svátků, to je však v rozporu s obvyklou praxí, že během svátků zůstávaly běžné úřední aktivity stranou, protože by bylo možno uvažovat, že mohla být podána den po svátcích před návratem Andokida (kom. str. 153).

Z výše uvedeného posudku vyplývá, že i přes drobné nedostatky diplomová práce M. Novotného jasně splňuje požadovaná kritéria, a lze ji tudíž doporučit jako podklad k obhajobě, zejména z toho důvodu, že v ní prokázal schopnost samostatné tvůrčí práce.

20. 5. 2016

dr. Jan Souček
vedoucí práce